

Op proefbedrijven kalven per jaar 850 koeien af

E.A.A. Smolders (onderzoeker sectie diergezondheid PR)

Met een managementsysteem wordt op de proefbedrijven (Waiboerhoeve + ROC's) de veeadministratie gevoerd. Naast de normale koekalendergegevens worden voor onderzoek extra gegevens geregistreerd, o.a. gewichten van dieren, ziekten en behandelingen, analyses van bloed- en melkmonsters. Verder de dagelijkse productiegegevens, melkproductiecontrole-uitslagen en afgesloten lijsten. Wekelijks worden de gegevens overgezonden naar een centrale databank op het proefstation. Alle benodigde gegevens blijven zo behouden en kunnen gebruikt worden voor onderzoek. Het belangrijkste doel daarvan is inzicht te krijgen in het voorkomen van ziekten en aandoeningen onder praktijkomstandigheden en de gevolgen daarvan voor de productie. Vandaar uit kunnen voor de praktijk bruikbare kengetallen worden ontwikkeld. In een aantal artikelen wordt een overzicht gegeven van aspecten die op de proefbedrijven in het praktijkonderzoek voorkomen. Om aan te geven hoeveel dieren in het onderzoek betrokken zijn, wordt in een eerste artikel een overzicht gegeven van het aantal afgekalfde dieren en het geboorteverloop.

In tabel 1 zijn de gegevens van de afgelopen 3 jaar (1 mei 1988 t/m 30 april 1991) weergegeven. Een abnormaal geboorteverloop werd genoteerd als de geboorte zwaar verliep of bij een keizer-sneede.

ROC Aver Heino en ROC Cranendonck hebben MRIJ-dieren met een deel Red Holstein bloed, de andere bedrijven hebben zwartbont HF/FH melk-vee. Op alle bedrijven (behalve Cranendonck) wordt het ondereind van de veestapel (geen vaarzen) geïnsemineerd met sperma van vleesstieren. Op De Vlierd wordt alle melkvee voor dat doel gebruikt, voor vervanging benodigde dieren worden als vaars of 2de kalfskoe aangekocht. Het aantal vaarzen op dit bedrijf is dan ook geen afspiegeling van het vervangingsbeleid.

In totaal werd in de drie jaar sperma gebruikt van 228 verschillende stieren. Daarnaast werd in enkele gevallen gedekt met een op het eigen bedrijf aanwezige stier. Het aantal stieren per bedrijf varieert van 10 tot meer dan 40, afgezien van proefstieren. Van 11 stieren werden meer dan 50 kalveren geboren. Daarvan waren 2 vleesstieren. Het vervangingspercentage varieert op de bedrijven gemiddeld van 26 tot 33 procent waarbij er grote verschillen zijn tussen de jaren. In jaren waarin een uitbreiding van het melkquotum in het verschieft lag, is op enkele bedrijven bewust een groter aantal vaarzen aangehouden. Gemiddeld werd in 4,7% van de gevallen een tweeling geboren. Cranendonck valt daar op met 9 % tweelingen. In de drie jaren werden 4 % meer

Tabel 1 Overzicht periode 1 mei 1988 t/m 30 april 1991

Reden	Waiboerhoeve				Aver Heino	Bosma Zathe	Cranen- donck	De Vlierd	Zeg- veld	Gem.
	1	2	3	4						
Gekalfde dieren	188	394	344	172	294	365	321	180	287	2545
Perc. vaarzen	31	28	28	31	32	30	33	22	26	29
Geb. kalveren	198	418	357	187	304	374	349	189	292	2668
% Stierkalveren	54	45	50	45	47	52	50	49	47	49
% Vaarskalveren	42	50	46	44	43	43	42	45	48	45
Geboortegewicht	44	43	44	43	42	43	42	43	43	43
■ Abnormale geb.	13	9	6	10	7	12	7	6	10	9
■	5	6	6	6	11	6	9	6	5	7

stierkalveren dan vaarskalveren geboren. Het hoogste en laagste percentage vaarskalveren op de bedrijven was resp. 53 en 36. Bij een vervangingspercentage van 30 % en enige reserve blijft er in enkele gevallen weinig ruimte voor selectie in de vaarskalveren.

Het gemiddelde geboortegewicht van alle kalveren was 43 kg. Op de bedrijven met een MRIJ-veestapel was dat gemiddeld 1 kg lager. Op de Waiboerhoeve op afdeling 1 en 3 was dat gemiddeld 1 kg hoger. De stierkalveren waren gemiddeld 4 kg zwaarder dan de vaarskalveren. De kalveren van vaarzen waren gemiddeld 39 kg met nauwelijks variatie tussen de bedrijven. De kalveren van tweedekalfskoeien wegen bij de geboorte 43 kg en de kaiveren van oudere koeien gemiddeld 45 kg, waarbij het verschil tussen bedrijven oploopt tot 4-5 kg.

Abnormale geboorten

Gemiddeld 9 % van de geboorten was abnormaal. Bij vaarzen (15,3%) is het duidelijk hoger dan bij oudere koeien (5,8 %). De uitersten, over de jaren en bedrijven, liepen uiteen van 2 tot 16 % waarbij de Waiboerhoeve en Bosma Zathe hoger scoren dan gemiddeld. Verder blijkt dat 7,0 % van de geboorten zwaar verlopen en dat er 1,2 % verlossingen met de keizersnede zijn. Afzagen van kalveren kwam op de proefbedrijven niet voor. Het gemiddelde geboortegewicht van beide categorieën is 47 kg. Bij de als "normaal" gekwalificeerde geboorten is het geboortegewicht 43 kg. De beoordeling van de aard van de geboorte kan tussen de bedrijven uiteenlopen. Exacte metingen van de krachten die nodig zijn bij geboortehulp worden op enkele bedrijven uitgevoerd. Er blijkt geen relatie te bestaan tussen het geboortegewicht van het kalf en de benodigde trekkracht. Grootte en leeftijd van de koe en vooral ook het al of niet de tijd nemen voordat hulp verleend wordt, spelen een grote rol in de benodigde trekkracht. Van de abnormale geboorten komt 53 % voor bij vaarzen, bij de keizersneden is dat in tweederde van de gevallen. Van de keizersneden neemt Cranendonck de helft voor zijn rekening.

7 % doodgeboren en binnen een dag dood

Gemiddeld 7 % van de kalveren wordt doodgeboren of sterft binnen 24 uur na de geboorte. Bij vaarzen (11,8%) is dat ruim het dubbele van de oudere koeien (5,3%). In dit gemiddelde valt het cijfer voor Aver Heino op. Het inzetten van een pinkenster die, naar later bleek, zware kalveren gaf, heeft dit percentage in 1988/1989 flink doen stijgen. Op Cranendonck heeft in 1990/1991 het

hoge aantal tweelinggeboorten geresulteerd in een hoog percentage doodgeboren kalveren.

Van de doodgeboren of binnen 24 uur gestorven kalveren werd 41 % normaal geboren, 19 % was geboorteed of te vroeg geboren, 17 % was zwaar geboren en 16 % was van een tweeling. Van de voldragen kalveren die als geboorteverloop zwaar kregen was 17 % dood, bij tweelingen werd eenzelfde percentage gescoord terwijl bij keizersneden 12 % van de kalveren doodgeboren werd of binnen 24 uur dood ging. Bij vaders met 5 of meer dode kalveren varieerde het percentage doodgeboren kalveren van 4 tot 18 % van het totaal aantal geboren kalveren.

De doodgeboorten of binnen een dag gestorven kalveren komen voor 47 % voor bij vaarzen. De keuze van een stier met een bekend geboorteverloop is zeker bij vaarzen van groot belang.

Gebruik vleesstieren

Het gebruik van vleesstieren op het onder eind van de veestapel heeft in het aantal doodgeboren kalveren geen negatieve rol gespeeld. In totaal zijn 358 kalveren geboren met een vleesstier als vader. Daarvan is gemiddeld over alle ingezette vleesstieren 5 % van de kalveren doodgeboren of binnen een dag gestorven. Het percentage zware geboorten was gemiddeld 8 % en is daarmee ruim 2 % hoger dan het cijfer van alle geboorten (5,8 % bij oudere koeien). Het aantal ingezette vleesstieren was beperkt; in totaal 12 stieren. Daarbij namen 3 stieren ruim 90 % van de kalveren voor hun rekening.

Conclusies

Het fokbeleid op de proefbedrijven wordt met een grote verscheidenheid aan stieren uitgevoerd.

Het percentage doodgeboren en direct na de geboorte gestorven kalveren is door omstandigheden soms te hoog. Het gebruik van een voor pinken geschikte stier bij het jongvee is van groot belang.

Het percentage keizersneden op de proefbedrijven is laag.

Er is geen verband tussen het geboortegewicht van het kalf en de voor de geboorte benodigde trekkracht.

Het gebruik van vleesstieren bij oudere dieren heeft nauwelijks gevolgen voor geboortemoeilijkheden. De soms scheve verhouding tussen vaarskalveren en stierkalveren beperken het gebruik.